

21 січня 2017 р.

ЛІТЕРАТУРА (8-й клас)

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Суспільно-історичні умови (Socio-historical conditions) розвитку України наприкінці XVIII ст. були надзвичайно складними. Відбувалося духовне й фізичне (physical and spiritual) поневолення нації (enslavement of nation): у 1764 р. російським царем скасовано гетьманство; 1775 р. російська цариця Катерина II підписала сумнозвісний для українців указ про скасування Запорозької Січі; повністю ліквідовано українську автономію (autonomy) на Лівобережжі, унаслідок чого Україна перетворилася на численні новоросійські та південно-західні губернії Російської імперії; 1783 р. Катерина II законодавчо запровадила кріпосне право, коли селянам заборонялося переходити від одного поміщика (поміщик – landowner) до іншого. Спеціальним указом зрівнювалась у правах із російськими дворянами (gentry) українська шляхта, яка почала захоплювати козацькі й військові землі, а селян перетворювати на кріпаків (кріпак – serf). У цей час Правобережжя перебувало у складі Польщі, а ще частина українських земель – Східна Галичина, Північна Буковина, Закарпатська Україна – опинилася під владою Австрії.

Невдоволені селяни зі зброєю в руках раз у раз виступали на захист своїх прав (protection of their rights). Найбільші стихійні повстання відбулися в 1768 р., в історії вони відомі як Коліївщина, 1789 р. – у селі Турбаях на Полтавщині. На Поділлі на початку XIX ст. діяв знаменитий народний месник Устим Кармелюк, який понад 25 років очолював антикріпосницькі (anti-serfdom) виступи селян.

Соціальне гноблення народу підсилювалося жорстокими національними утисками. Українці, згідно з інструкцією російської цариці, підлягали суцільній русифікації: скрізь закривали українські сільські школи; заборонялося вивчення української мови в колегіумах і Києво-Могилянській академії; мовою викладання стала російська; припинили друкування українських книжок. *Наприкінці XVIII ст. російська мова стає літературною мовою в Україні. Для широких народних мас збереження рідної мови, пісень і звичаїв було однією з форм*

боротьби проти соціального та національного гніту (гніт – oppression) за свої права на життя.

У цей період поширюються ідеї (ideas) пізнання світу й самопізнання людини, антикріпосницькі настрої (anti-serfdom ideas). Це був час появи після письменника-філософа Г.Сковороди на новому історичному етапі життя України епохальної постаті для національної культури та літератури – Івана Котляревського та його знаменитої “Енеїди”.

З благословення І. Котляревського українська література стала ближчою до життя народу (і мовою, і способом вислову, і героями), відтворювала його душу (soul), думки (thoughts), ідеали (ideals), прагнення та потреби (wants, needs).

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Прочитайте текст про передумови розвитку (передумови– prerequisites, розвиток – development) нової української літератури.